

**TLM_Lausunto_KEMINMAA_malminetsintälupahakemus ML2026_0021_Penikat
Eraus_21092026**

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta
/ museon johtajan sijainen Ylimartimo Teija

Valmistelija arkeologi Puolakka Hanna

KEMINMAA, PENIKAT ERAUS, MALMINETSINTÄLUPA – ML2026:0021

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt Tornionlaakson museolta kaivoslain (10.6.2011/621) 37 §:n nojalla lausuntoa Keminmaan kunnan alueelle kohdistuvasta malminetsintälupahakemuksesta ja hakemuksesta luvan täytäntöönpanemiseksi muutoksenhausta huolimatta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu kopio malminetsintälupahakemuksesta, kartta malminetsintälupahakemusalueesta sekä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma. Tornionlaakson museo toimii alueellisena vastuumuseona ja lausuu asiasta arkeologisen kulttuuriperinnön, rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta.

Malminetsintäalue sijoittuu Keminmaan kunnan alueella Puukkokummun läheisyyteen. Kingsrose Exploration Oy hakee malminetsintälupaa alueelle, joka on pinta-alaltaan 236,07 hehtaaria. Hakemusalue sijoittuu Keminmaan kunnan itäosaan Eraus-Penikan alueelle. Lupahakemuksen mukaan alue erotetaan omaksi hakemuksekseen malminetsintälupahakemuksesta ML2023:120 (Keski-Penikka), joka jää muilta osin voimaan.

Lupahakemuksen mukaan tutkimusmenetelminä alueelle suunnitellaan syvä/timanttikairauksia, geofysikaalisia mittauksia ja pienimuotoista geokemiallista näytteenottoa. Alueella ei ole tarkoitus tehdä tutkimusojia tai koekuopitusta. Alueella käytetään hakemuksen mukaan ainoastaan kairauslaitteistoa, jossa on kumitelat, suljettu vedenkierto ja soijan talteenotto. Kairausreitit on tarkoitus suunnitella hyödyntäen mahdollisimman paljon olemassa olevia aukkopaikkoja.

Suunnittelutilanne, rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Lausuntopyynnön liitekartan mukainen malminetsintäalue sijoittuu Puukkokummun kylän lounaispuolelle Keski-Penikan ja Kivivaaran väliin. Tutkimusalue sijoittuu Länsi-Lapin maakuntakaavan (2015) alueelle. Alueella ei ole tarkempaa kaavaa. Maakuntakaavassa alue sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M) ja se sisältyy *Kaivostoiminnan kehittämisvyöhykkeeseen* (ek) sekä osittain *Tuulivoimantuotannon suunnitteluun soveltuvaksi alueeksi* (tv1). Lisäksi suunniteltu tutkimusalue rajautuu *Luonnon suojelualueeseen* (SL 4054, Martimoaapa-Lumiaapa) ja *Natura-alueeseen* Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat.

Tutkimusalueella tai sen läheisyydessä ei sijaitse tunnettuja valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita tai

Tornionlaakson museon johtaja

21.9.2026

§ 128/2026

maisema-alueita. Lupahakemuksen mukaisella malminetsinnän kohteena olevalla alueella tai sen läheisyydessä ei tiettävästi sijaitse rakennuksia tai rakennetun kulttuuriympäristön kohteita, joihin malminetsinnällä olisi mahdollisia vaikutuksia. Alueet ovat maankäyttöhistorialtaan metsämaata, johon kohdistunut laajoja avohakkuita 1960- ja 1970-luvuilla. Lähimmät inventoidut rakennetun kulttuuriympäristön kohteet sijaitsevat Puukkokummun kylällä ja Saavanojalla. Ympäröivillä Kivaloilla voi olla vanhoja metsäkämppejä tai niiden jäänteitä. Mikäli alueella on tällaista vanhempaa rakennuskantaa, tulee ne huomioida ja väistää ajolinjojen suunnittelussa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnitelluilta malminetsintätyön alueelta ei toistaiseksi tunneta muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Lähin tunnettu kiinteä muinaisjäännös on Eraus-Penikan malminetsintälupahakemusalueelta noin 1,4 kilometriä itään Keskipenikan ja Penikanjängän pohjoispuolella sijaitseva kivikautinen asuinpaikka **Jääkärikämppä** (241010129). Lisäksi malminetsintälupahakemusalueelta noin 2,4 km lounaaseen sijoittuvat ns. jatulinpatsaat, kohde **Tornivaara** (241010003) ja saman verran hankealueesta etelään esihistoriallinen louhos **Kaltiolampi** (1000010090). Kyseisellä lupahakemuksella ei ole vaikutusta näihin kohteisiin.

Lupahakemuksessa ei ole tarkasteltu eikä siten myöskään tunnistettu lähialueiden arkeologisia kohteita tai malminetsintäalueen arkeologista potentiaalia. Hakemuksessa mainitaan ainoastaan, että hakemusalueella ei ole muinaisjäännöksiä. Hakemuksessa ei kuitenkaan mainita lainkaan alueella jo tehtyjä tai tehtäviä arkeologisia kulttuuriperintöselvityksiä, eikä sitä, mihin päätelmä perustuu.

Tutkimusnäytteiden poraaminen kohdistuu pienelle pinta-alalle, mutta kairauslaitteisto voi itsessään aiheuttaa vahinkoa laajemmallekin, etenkin kulkurilla. Alueella liikkumisessa ja kulkureittien raivaamisessa ja ylläpidossa käytettävistä työajoneuvoista osa jättää maastoon jälkiä, etenkin kesäaikaan. Alueen muinaisjäännökset ovat tyypillisesti rakkakivikkoon kaivettuja kuoppia tai kivistä ladottuja rakenteita. Nämä kohteet ovat herkkiä vahingoittumaan koneilla kulkiessa, myös talviaikaan.

Penikoiden laajemmalla malminetsintäalueella on suoritettu arkeologinen inventointi 2023 (Keminmaa & Simo, Penikat, Malminetsintäalueiden arkeologinen inventointi 2023 / Tomi Kuljukka & Janne Soisalo, 2023). Nykyinen malminetsintäalue ei kuitenkaan ole kokonaan kuulunut tuolloiseen malminetsintäalueeseen eikä siten myöskään inventointialueeseen, vaan sen luoteisosa on uusi lisäys. Lisäksi vuoden 2023 inventointiraportista puuttuu kartta inventoiduista alueista ja siinä mainitaan vain, että inventoinnissa on keskitetty tuolloin suunnitteilla olleisiin timanttiporauspaikkoihin sekä kulkureitteihin. Koska nykyhakemuksesta puuttuu kartta suunnitelluista porauspaikoista ja kulkureiteistä, on näitä mahdollista verrata keskenään.

Koska koko nyt suunnitteilla oleva malminetsintäalue ei ole kuulunut aiempaan inventointialueeseen ja on epäselvää, tullaanko timanttiporauksia tekemään tai alueella liikkumaan sellaisilla alueilla, joita ei ole aiemmassa inventoinnissa inventoitu, edellyttää Tornionlaakson museo hankealueella arkeologista lisäinventointia ennen toiminnan aloittamista. Inventoinnissa tulee tarkastaa

Tornionlaakson museon johtaja21.9.2026§ 128/2026

maastossa kaikki ne alueet, joille on suunnitteilla toimintaa (kulkureitit, porausalueet) ja joita ei ole aiemman vuoden 2023 inventoinnin yhteydessä maastossa tarkastettu. Mahdollisten arkeologisen inventoinnin maastotöiden osalta tulee huomioida, että ne voi toteuttaa vain sulan maan / lumettomaan aikaan.

Inventoinnissa tulee ottaa huomioon niin kiinteät muinaisjäännökset, kuin myös mahdollisesti nuoremmat muut kulttuuriperintökohteet sekä muut arkeologiset kohteet. Alueen laajuuden vuoksi Tornionlaakson museon arkeologi ei voi tehdä inventointia virkатыönä. Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi. Vasta tarkistetun ja hyväksytyn inventoinnin jälkeen museo voi ottaa kantaa lupahakemukseen arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Arkeologisten tutkimusten tulee perustua Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin (2020). Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Tornionlaakson museo katsoo aiheelliseksi yleisellä tasolla muistuttaa, että muinaismuistolain (295/1963) 1 §:n mukaisesti ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen tai muu kajoaminen kielletty. Lisäksi muinaismuistolain 14 §:n mukaisesti, jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suorittaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ kohteen luona keskeytettävä välittömästi ja löydöstä on viipymättä tehtävä ilmoitus joko Museovirastolle tai alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museo) arkeologille. Niin ikään muinaismuistolain 16 §:n mukaisesti, jos alueelta löydetään muinaisesineeksi epäilty esine, tai sellaisen katkelma, on kaivuupaikalla lopetettava välittömästi ja otettava yhteys joko Museovirastoon tai alueellisen vastuumuseon arkeologiin.

Yhteyshenkilönne Tornionlaakson museossa on arkeologi Hanna Puolakka (etunimi.sukunimi@tornio.fi, puh. 040 482 0773).

Teija Ylimartimo
rakennustutkija, museon johtajan sijainen

Tornionlaakson museon johtaja

21.9.2026

§ 128/2026

Jakelu

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
WSP Finland Oy, Riikonen Janna
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Keminmaan kunta
Meri-Lapin ympäristöpalvelut